

Nr 236.

Av herr **Lindhagen**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående vissa grundlagsändringar, åsyftande den diplomatiska, militära och administrativa sekretessens bekämpande.

Till den i två föregående motioner (nr 234 och 235) berörda frågan om en förnuftig ordning i utrikespolitiken genom folkets deltagande i avgörandena hör också borttagandet väsentligen av den diplomatiska sekretessen. Denna angelägenhet sammanhänger jämväl med den i och för sig lika äventyrliga sekretessen i den inre politiken. I den mån den senare får göra sig gällande giver den ytterligare näring åt den förra.

Den politiska hemlighetsfullheten har visserligen haft sitt berättigande i det politiska intrigspelets oärlighet och på samma gång varit det mäktigaste medlet för att vidmakthålla densamma. Till stor del skapas sådan hemlighetsfullhet även av maktlystnad och är av vederbörande makthavare riktad lika mycket mot sina egna, som mot vederdelomännen.

Öppenhet och ärlighet eller som det uttryckes alla korten på bordet är ett grundläggande krav även för att politiken och annan offentlig verksamhet skall kunna fylla sin uppgift. Detta är en självklar sak. Men av fördom och vana vid förtryck vill man aldrig erkänna det.

Ett uttryck för detta senare oeffterrättliga tänkesätt är den halvsekellånga hemlighetsfullhet, som författningen breder över statsrådsprotokollen. *Uti § 2 mom. 4 andra och tredje styckena i tryckfrihetsförfordningen* stadgas nämligen att protokoll i ministeriella ärenden och kommandomål samt statsrådsprotokollen med tillhörande handlingar eller berättelser m. m. skola hållas hemliga under femtio år. Denna bestämmelses väsentliga upphäivande påyrkades i en av mig år 1913 väckt motion (nr 223) och hänvisas här till dennas innehåll och anförandet i kammaren till förmån för densamma.

Ett annat uttryck för den gamla sekretessen och särskilt för riksdagens omyndighetsförklaring i utrikesangelägenheter äro stadgandena i § 54 *regeringsformen* och § 50 *riksdagsordningen* om rätt för Konungen att av riksdagen äska särskilda deputerade att med honom överlägga om ärenden, dem *han* prövar böra hemlighållas. Dessa senare deputerade utväljas visserligen av kamrarna, men äga endast att avgiva yttranden över de mål Konungen meddelar dem. De skola också avlägga tysthetsed, där Konungen så fordrar. Detta så kallade hemliga utskott har företrädesvis kommit till användning i och för brydsamma utrikespolitiska situationer.

Med en omläggning av utrikesärendenas behandling enligt föregående två motioner bör också detta rudiment i författningen till ett riksdagens omedelbara deltagande i utrikespolitiken utvecklas till någon realitet.

För detta ändamål föreslog Emil Molin i Dombäcksmark år 1915 uti motion nr 203, att dessa anordningar borde ersättas med ett nytt ständigt riksdagsutskott för utrikesärenden med viss av honom angiven kompetens. Enligt förslaget borde utskottet jämväl utrustas med befogenhet att utse särskilda delegerade att såväl under riksdagarna som å tid, då riksdagen ej är samlad, stå till Kungl. Maj:ts förfogande för avgivande av yttranden vid utrikespolitiska avgöranden. Detta förslag har väsentligen återupptagits i en detta år av Erik Palmstierna m. fl. väckt motion nr 53.

Mot förslaget att detta utskott skulle eventuellt kunna bli en permanent institution, som verkar även mellan riksdagarna, kunna måhända vissa betänkligheter resas. Det framhålles i den senare motionen, att respektive partiledare torde komma att taga plats i detta utskott, varför »de partiledaresammankomster med regeringsledamöter», vilka på senaste tiden förevarit, kunde försiggå under ordnade former. Redan i detta uttalande ligger ett varsel för den som tror erfarenheten hava visat, att »partiledare» böra i sin nuvarande gestalt omvandlas och till en början åtminstone ersättas med »partitjänare». En fast institution mellan riksdagarna sammansatt av den högsta riksdagsfunktionarismen kan bli lika farlig som en enväldig regering samt, befriad från den välbehövliga närvaron av själva representationen, lätt gå även den sina egna vägar, ja kanske till och med förhandla med regeringen emot folkmeningen.

Slutligen stadgas i *tryckfrihetsförordningens* § 3 mom. 10 *första stycket* särskilt straff för kungörelse i tryck av vissa utrikespolitiska handlingar, beslut, avsikter och värv. Det är givetvis vederbörandes rättighet att i utrikespolitiska lika väl som inrikes frågor underlåta publicerandet

av förberedande förhandlingar och dylikt. Men med den uppfattning ovan uttalats böra för framtiden de båda slagen av politik vara jämnställda och sammansmälta, och några särskilda drakoniska lagar för utrikesfrågor således ej heller bibehållas.

Ehuru all denna sekretess, ett utslag av forna tiders mörker, allt mer borde ersättas med offentlighetens ljus, hava istället krigskulturens oavlåtliga landvinningar även på detta område fört oss ännu mer in i barbari. Man har lyckats insmuggla i grundlagen en del ytterst svävande bestämmelser, avsedda att öka sekretessen samt särdeles tjänliga för militärt godtycke och således även för administrativt gottfinnande, vilket senare alltid visat sig bliva ett blint verktyg åt det förra.

Sålunda har i § 9 *regeringsformen* införts, att där rikets säkerhet eller eljest synnerligen viktiga skäl kräva hemlighållande av mål, som angå rikets förhållande till främmande makt, skall över målet föras särskilt statsrådsprotokoll.

Den gamla bestämmelsen i § 105 *regeringsformen*, att konstitutionsutskottet må äska protokoll i kommandomål endast i det, som rör allmänt kända och av utskottet uppgivna händelser, har nu genom en betänklig ouppmärksamhet utsträckts även till förenämnda särskilda protokoll, varemot ministeriella måls jämnställande på senare tider med övriga statsrådsärenden ej utgör någon tillräcklig motvikt.

Slutligen har den speciella militära sekretessen blivit alltmer tillgodosedd uti *tryckfrihetsförordningens* § 2 mom. 4 fjärde stycket samt § 3 mom. 10 andra och tredje styckena.

De senaste erfarenheterna giva vid handen, hurusom dessa nya möjligheter flitigt utnyttjas av de militära myndigheterna och administrationen. Det börjar vimla av hemliga handlingar, i vilka också inneslutas en myckenhet ämnen, som icke alls höra dit men medtagas därför att kanske endast ett par rader innehåller något, som man anser falla under lagens medgivande om sekretess. På denna godtyckets väg går man samtidigt fram till anstormning mot dyrbara medborgerliga rättigheter.

Mot denna utveckling måste resas ett bestämt motstånd och ett övervägande således även äga rum rörande de grundlagsparagrafer, som möjliggöra eller tagas till förevändning för densamma.

Det hemställas alltså,

att riksdagen till bekämpande av den diplomatiska, militära och administrativa sekretessen ville hos

Konungen anhålla om framläggande helst för 1917 års riksdag, av förslag till:

dels sådan ändring i 2 § 4 mom. andra och tredje styckena i tryckfrihetsförordningen, att vad däri stadgas om att protokoll i ministeriella ärenden och kommandomål samt statsrådsprotokollen med tillhörande handlingar eller berättelser m. m. skola hållas hemliga under femtio år måtte väsentligen upphävas;

dels sådan ändring i § 9 regeringsformen, att det där givna stadgandet att för hemlighållande av vissa mål, som angå rikets förhållande till främmande makt, skall föras särskilt statsrådsprotokoll utgår eller, om detta ej kan bifallas, sådan ändring i § 105 regeringsformen, att dylikt särskilt protokoll ävensom under alla förhållanden protokoll i kommandomål städse skola utan nu stadgad betingelse på begäran utlämnas till konstitutionsutskottet;

dels sådan ändring i § 54 regeringsformen och § 50 riksdagsordningen, att det så kallade hemliga utskottet avskaffas samt ersättes med en ordning, som förutsätter ett förtroendefullt och likaberättigat samarbete i utrikespolitiska angelägenheter mellan regering och riksdag;

dels en sådan ändring i tryckfrihetsförordningen § 2 mom. 4 och § 3 mom. 10, att den i dessa lagrum omhändertagna militära sekretessen måtte begränsas till det uppenbart oundgängliga samt militärt och administrativt godtycke i dessa lagrums tillämpning varder förebyggd;

dels sådan ändring i § 3 mom. 10 att vad i första stycket stadgas om särskilt straff för kungörelse i tryck av vissa utrikespolitiska handlingar, beslut, avsikter och värv utgår.

Stockholm den 18 mars 1916.

Carl Lindhagen.